

Kyje u Jičína

Historie obce • Příslušnost a status obce • Škola • Hasiči • Silnice okresní i obecní • Dráha • Divadlo

Pokud bychom hledali obec, jejíž historie je s tou lhotskou provázána nejpevněji, byly by to jistě Kyje. Společný Sokol, pošta a dokonce vážně míněné snahy o sloučení obou obcí jsou toho dokladem. Pro Kyje se kromě dřívějšího označení Kyje u Jičína (železniční zastávka se tak jmenuje dodnes) někdy užívá i názvu Kyje pod Tábořem. Specifická poloha obce v kopcovitém terénu zapříčinila i to, že domky jsou roztroušeny po celém katastru. Horší dostupnost měst a málo úrodná půda se však podepsaly na výrazném úbytku stálého obyvatelstva v posledních 150 letech. Na druhou stranu klid Kyjí, jejichž katastrem neprochází žádná frekventovaná komunikace, z nich činí ráj chalupářů.

Historie obce

Název Kyje je pravděpodobně odvozen od klacků, kterými se podle pověsti zdejší obyvatelé bránili. V Čechách byly založeny tři vesnice tohoto jména (jedna je dnes součástí Prahy).

O vzniku Kyjí se nedochovaly žádné zprávy. Původní Zemské desky shořely r. 1541, a tak zmínku o Kyjích najdeme až v nově založených knihách. Kyje patřily k hradu Bradleci a zápis z r. 1533 zaznamenává, jak se o majetek Jiřího z Valdštejna, pána na Bradleci, podělili jeho dva synové – Jan a Albrecht. Kyje s dalšími okolními obcemi získal Albrecht, ale snad vinou špatného hospodaření své statky r. 1539 prodává a Kyje se dostávají do majetku Viléma Trčky z Lípy na Kumburce. R. 1621 získal kumburské panství Albrecht z Valdštejna. Ten nechal ve Valdicích postavit velký kartuziánský klášter a r. 1627 mu daroval hrad Pecku a dvanáct obcí (mezi nimi i Kyje). Toto panství bylo nadále nazýváno Radim – Peckovské.

R. 1654 bylo na Kyjích pět stavení a z toho ještě jedno neobývané. Z hospodářských zvířat bylo tohoto roku napočítáno na Kyjích dohromady jen 10 krav, 1 jalovice a žádný potah. Neradostný výčet je téměř jistě důsledkem třicetileté války. Mezi lety 1654 a 1721 bylo na Kyjích zřízeno 18 nových chalup. Podle německých jmen nových osadníků lze usuzovat, že se kartuziáni snažili získat nové poddané z německých obcí (podobně tomu bylo i na Plouznici a na Žďáře). R. 1713 se na Kyjích uvádějí tito řemeslníci: 2 punčocháři, zámečník, krejčí, kolář a švec.

R. 1782 císař Josef II. zrušil kartouzský klášter ve Valdicích a jeho panství Radim – Peckovské bylo prohlášeno za státní majetek, který r. 1794 získal v dražbě kníže Trauttmansdorf, a spojil ho s panstvím Kumbursko – Oulibickým. Za Josefa II. tvořily Kyje, Plouznice, Žďár a Oujezdce jediný katastr, který se nazýval kyjovský.

Co se týká vývoje počtu obyvatel, tak po již zmiňovaném osídlování za vlastnictví

Z horní části obce je nádherný rozhled do kraje. Při příznivém počasí je vidět hluboko do kolínské roviny, kde jsou dobrým orientačním bodem chladicí věže chvaletické tepelné elektrárny. (Foto autor – srpen 2003)

kláštera, pokračuje tento trend až do poloviny 19. století.

Pak obyvatel ubývá a tento pokles trvá i celé 20. století. Úbytek obyvatelstva tak začíná (podobně jako na Plouznici či na Žďáře) o 30 až 50 let dříve než v jiných obcích okresu (ve Lhotě žilo nejvíce lidí r. 1880, v Košťálově r. 1910 ap.). Na vině byla hlavně málo úrodná půda a členitý terén.

Dnes žije na Kyjích 46 stálých obyvatel.

Příslušnost a status obce

Po zavedení okresů spadaly Kyje pod okres Lomnice nad Popelkou. 1. prosince 1928 byl zřízen v Semilech okresní úřad, který zahrnoval bývalé správní jednotky Lomnice n. Popelkou, Železný Brod a Semily. Kyje se tak staly součástí okresu Semily.

Velká reforma státní správy proběhla k 1.1. 1960 a zvětšila správní celky. Liberecký kraj, kam okres Semily patřil, byl zrušen. Měnily se i hranice okresů. K Semilům připadly obce Turnovska, Jilemnicka a některé novopacké, naopak k jiným okresům se přičlenilo Železnobrodsko a jižní okraj semilského okresu.

Na Kyjích padaly návrhy na sloučení MNV s Bradlečkou Lhotou (tak by Kyje zůstaly pod okresem Semily), nebo na sloučení s Cidlinou (okr. Jičín). Nakonec zvítězil návrh na zachování vlastního MNV a přiřazení obce k Jičínu. Okres Jičín i Semily se staly součástí královéhradeckého kraje.

Klesající počet obyvatel a snahy o zřizování střediskových obcí byly nakonec důvodem ke spojení se Železnici. Od 1.1. 1991 jsou Kyje

zase samostatnou obcí začleněnou i v novém správním rozdělení do okresu Jičín.

Rok	Obyvatel	Rok	Obyvatel
1713	86	1900	271
1788	186	1910	261
1843	373	1921	228
1850	371	1930	196
1869	338	1948	120
1880	323	1956	98
1890	297	2003	46

Tabulka: Počet obyvatel na Kyjích v jednotlivých letech

Rozšíření katastru

Kyjevský katastr není velký, a tak zastupitelé přišli r. 1928 s návrhem rozšířit katastr na úkor sousedních obcí. Katastrální území je od dob Marie Terezie základní sídelní jednotkou a od dob stabilního katastru (první polovina 19. století) je prakticky neměnné až do dnešních dní. O to více musel být Zemský úřad překvapen kyjevskou žádostí č. 229 ze dne 15. května 1928, kde obec Kyje žádá od Chlumu 66 ha a od Bradlecké Lhoty dalších více než 20 ha. Veškerá požadovaná půda byla tenkrát majetkem knížete Rohana. Obě dotčené obce se k žádosti postavily negativně a ani Kyje nedokázaly přesvědčivě úřadům deklarovat solventnost obce, nutnou k zaplacení nemalých výdajů spojených s překreslováním veškerých map a změnou zápisů. Po mnoha zamítnutích a odvoláních byla celá záležitost uzavřena až r. 1932

Pokud se budete chtít podívat, jak vypadala původní lomenice v našem kraji, stačí zajít na Kyje. Na Zajícově usedlosti je typická lomenice se všemi používanými prvky, které chybí snad ještě záklopové prkno pod kabřincem. (Foto autor – březen 2003)

rozhodnutím ministerstva vnitra v Praze, ve kterém nebylo obci Kyje povoleno rozšíření katastru.

Škola

Kyjská škola byla poslední roubenou školou v širokém okolí, kde se vyučovalo. Povolení k její stavbě dala r. 1872 zemská školní rada a se stavbou se začalo r. 1874. Na Kyjích se vyučovalo od 1.1. 1875, ale to bylo ještě v místní hospodě. Škola začala sloužit svému účelu 20. září 1875. Prvním učitelem byl Václav Kazda.

K padesátému výročí založení školy se 5. července na Kyjích konala velká celodenní slavnost, na kterou byli pozváni i místní rodáci ze všech možných koutů republiky. Zavzpomínat na dětská léta se jich sjelo požehnaně, a tak celá slavnost (na programu byl kromě proslovů i průvod s lampiony, vystoupení školních dětí, pálení hranice J. Husa, večerní zábava atd.) byla velmi

vydařená. R. 1929 byla postavena ve škole kachlová kamna a o dva roky později nové záchodky. Počet dětí na Kyjích však rychle klesal, a tak r. 1947 byla škola uzavřena, protože by ji navštěvovalo jen 8 dětí. Škola však nebyla zrušena, a pokud by se zapsalo alespoň 12 dětí, byla by znovu otevřena. Ze třídy se stala prozatím obecní kulturní místnost a děti musely dojíždět do Lomnice. Tento stav se však většině obyvatel nelíbil, protože tím hodně utrpěl kulturní život v obci. Navíc dojíždění bylo pro děti náročné a i jejich chování se pronikavě zhoršilo. I proto si vytklo obecní zastupitelstvo a později i MNV jako jeden ze svých hlavních cílů pokusit se zachovat školu na Kyjích otevřenou. To se podařilo po mnoha peripetiích r. 1949. Na okresní správu však došel i anonymní dopis, který tvrdil, že většina obyvatel je proti, což v obci přineslo značné rozhořčení. Tato situace se v následujících letech opakovala ještě několikrát a obecní kronikář ve svých zápiscích naznačuje, že mnoha lidem bylo jasné, kdo má zájem na zavřeně škole. Nicméně vyučovat se r. 1949 znovu začalo. Ve školním roce 1950/51 chodilo do školy 16 žáků (4 z nich byli z Chlumu), kterým byly pořízeny nové lavice.

O rok později navštěvovalo školu 13 dětí. V roce 1953 vyšel nový školní zákon, který rušil jednotřídní školy s menším počtem dětí než 20, což na Kyjích nebylo již léta dodrženo. Kyjevská škola měla být zrušena mezi prvními s poukazem na další fakt – starou roubenou stavbu. Shodou okolností však bylo do školy před přijetím tohoto zákona mnoho investováno a škola byla zmodernizována. Proto Kyjevští pozvali odpovědné pracovníky (zástupce ONV a ministerstva školství) na inspekci. Po prohlídce, s poukazem na polohu obce a těžké podmínky pro dojíždění (hlavně v zimě) a po diskuzi s občany, která se protáhla dlouho do noci, odjela komise s přesvědčením, že by škola mohla nadále existovat. Vše však bylo věci dalších jednání. Až na sklonku prázdnin bylo jasné, že škola bude fungovat ještě minimálně další rok.

Na školní rok 1956/57 bylo do školy přihlášeno jen 9 dětí a demografická situace na Kyjích nedávala do dalších let šanci na zlepšení této situace.

Zajícova usedlost je krásnou ukázkou lidové architektury v našem regionu. (Foto autor – březen 2003)

Zastupitelé obce se snažili přilákat do obce rodiny s dětmi, aby zvýšili šance na další zachování školy, což se dařilo se střídatými úspěchy, ale počet žáků se přece jenom zvýšil na 13. I přes tyto snahy byla situace kritická, a když r. 1960 byly přihlášeny do školy jen 4 děti, bylo jasné, že i přes veškerou snahu bude škola zavřena. To se s definitivní platností stalo r. 1962.

Divadlo

Ochotnická divadla na vesnicích byla zakládána a udržována v chodu obětavými nadšenci z různých spolků, bez jejichž zápalu by tato nezisková činnost nemohla existovat. Na Kyjích se takovou osobou před II. světovou válkou stal J. Šulc, který se sem r. 1934 přiřazenil. Měl zkušenosti s divadlem již ze svého rodiště – Železnice, a na Kyjích je dále rozvíjel. Repertoár byl v té době obvyklý (*Vojnarka*, *Černé oči*, *U panského dvora*, *Václav Hrobčický z Hrobčic*, *Naši furianti* ap.). Za bližší zmínku stojí hra *Závět*. Po peripetích s povolením byla sehrána r. 1941. Divácký úspěch byl velký a hra musela být opakována. Kyje neměly vlastní sál s jevištěm, tak soubor často hostoval v okolních obcích, nebo hrál na dvoře Zajícovy usedlosti.

Po válce (1948) s *Našimi furianty* kyjovští ochotníci s velkým úspěchem hostovali v Peklovsi, Bradlecké Lhotě a Železnici. V této hře účinkovalo 48 osob, což při 120 obyvatelích obce je jistě veliké číslo. Soubor byl úspěšný, o herce neměl nouzi, scházela mu tedy již jen stálá scéna.

Než došlo k realizaci přání mít své zázemí, oprášili divadelníci na Kyjích loutky, které ležely ve škole v krabicích od dob učitele Petráška. Ten s nimi secvičoval hry s dětmi. R. 1949 se tedy v historii kyjského divadla dá nazvat rokem loutkovým. První sebranou hrou byla *Pivoňka králem*. Od r. 1950 dostalo zelenou zase divadlo hrané. *Vojnarka* byla nastudována u Zajíců ve světnici, neboť manželé měli malé děti a neměl jim kdo hlídat.

Toužebně očekávané vlastní scény se na Kyjích dočkali r. 1952, kdy byl realizován projekt divadla v přírodě. Slavnostní otevření se konalo 29. června 1952, kdy lomničtí ochotníci sehráli od 14.30 hru *M. D. Rettigová* před zraky 500 diváků. Přírodní divadlo bylo dodatečně osvětleno, a tak dalších 350 lidí mohlo přijít na noční představení hry lomnického divadelního spolku "Tyl" *Noc na Karlštejně*. Lomničtí ochotníci jezdili předvádět své umění do přírodního amfiteátru na Kyjích často i v budoucnosti. Kyjovští pod vedením neúnavného J. Šulce divadlo dále zvelebovali i v roce 1953. Divadlo bylo využíváno i jinými spolky (hostoval zde i soubor ze Lhoty). Ještě r. 1960 přišlo na hru *Závět* (hranou již za války) 450 diváků.

Časem však nadšení opadalo a na zániku divadla se stejně jako ve Lhotě i na Kyjích podepsalo rozšiřování pasivních způsobů zábavy, především televize.

Kyjská náves s budovou školy a zvoničkou. (Foto autor – březen 2003)

Dráha

První vyměřovací práce na trati nové železniční dráhy byly na Kyjích zahájeny r. 1898.

Vyměřování trasy Sodoměř Skalsko – Stará Paka trvalo až do r. 1902. Pochozí komise prošla celou navrhovanou trasu přes Kyje 2. září 1902 a závěry uvedla do Pochozího protokolu, který byl základním dokumentem pro vyvlastnění pozemků.

Stavba tratě byla svěřena firmě Koller a syn z Aše za 11.000.000,- K. Slavnostní zahájení prací se konalo 25. května 1904 – první kopnutí do země bylo v místě dnešní nádražní budovy v Lomnici nad Popelkou. Na Kyjích byly práce zahájeny 17. června 1904. Stavba byla dokončena r. 1906, takže první vlak (kolaudační) jel přes Kyje 26. 9. 1906. Svažité terén však přinesl i stavební komplikace. Tou největší bylo asi silné podmáčení dostavovaného drážního tělesa po silných deštích na jaře r. 1906. Situaci musela stavební firma řešit drenážními kanály a ještě na podzim nebyly všechny tyto práce ukončeny.

Zpočátku tak vlaky přes Kyje jezdily krokem a před každým opravovaným úsekem musely vyčkat na dovolení k projetí. Těmto pracem začali na Kyjích říkat "ručunky". Ty trvaly až do května r. 1907. Po dobu oprav byl v dočasné kanceláři v oboře zřízen i drážní telefon. Od 7. 5. 1907 tak začaly jezdit vlaky přes Kyje pravidelně. V červnu 1948 jel přes Kyje první rychlík, který od srpna začal jezdit podle stálého jízdního řádu.

V r. 1954 byla provedena výměna původních kolejí v úseku Libuň – Nová Paka. Staré již nevyhovovaly bezpečnostním standardům hlavně s ohledem na rychlík do Prahy.

Silnice

Až do konce 19. století nevedla na Kyje žádná silnice. Nebezpečné cesty byly na jaře a na podzim často nepoužitelné a na Kyje se nebylo možné dostat s povozem. R. 1896 tak obec svým nákladem postavila silnici k Bradlecké Lhotě o celkové délce 736 m. R. 1902 postavila obec silnici z návsi na hranice doubravického katastru (540 m). Kyje vystavěly v té době ještě dva úseky silnic – r. 1906 z návsi k železniční zastávce (680 m) a r. 1910 dále k čp. 39 (550 m).

Okresní silnice Cidlina – Doubravice – Kyje – Lhota začala být vyměřována 6. října 1925 (o den dříve se konala pochozí komise). Kyje byly vyzvány Okresním úřadem v Semilech k výkupu dotčených pozemků až r. 1931 a 8. prosince téhož roku tak učinily. 7. července 1933 byly již za přítomnosti cestářů provedeny doplňující vyměřovací práce. Kolaudace silnice byla provedena 30. listopadu 1935.

Elektrifikace

Když se ve dvacátých letech 20. století elektrifikovaly sousední vesnice (mezi nimi i Lhota), Kyje tuto vymoženost odmítly. Asi hlavním důvodem byl strach ze zadlužení. Později svého rozhodnutí mohly litovat, protože elektřina se pro další rozvoj obce stávala nepostradatelnou. Hlavně za II. světové války, kdy se petrolej do lamp obtížně sháněl a byl pochybné kvality. Také motorová nafta do motorů strojů pohánějících mlátičky či pily byla nedostatkovým zbožím. Dnes, s odstupem pouhého půlstoletí, se nám zdají skoro neuvěřitelné např. obtíže Kyjských ochotníků při nastudování *Vojnarky* r. 1950, kdy se všechny zkoušky konaly jen za čadivého světla petrolejových lamp.

Začátkem padesátých let byl vypracován plán elektrifikace dosud nepokrytých míst ve státě. Na Kyje došlo r. 1951. Nejprve dostala obec od Energetických rozvodných závodů v Liberci přípis o provedení soupisu jednotek ve vesnici. V únoru na Kyje dorazila komise, která stanovila plán stavby sloupů vedení. V březnu byla místa pro sloupy vykolíkována a mohlo se začít s výkopovými pracemi. Pro urychlení prací je prováděli sami občané, na každý dům připadly dva sloupy. Elektrikářští dělníci bydleli a stravovali se po chalupách, protože na Kyjích nebyl hostinec. Místo pro transformátor bylo určeno původně o 50 m níže, než je dnes. České dráhy však s tímto umístěním nesohlasily. Rovněž samotný transformátor byl oproti původně navrhované zděné stavbě postaven jako otevřený. Jeho výkon byl 50 kW. Všechny práce byly brzo hotovy, a tak slavnostní spuštění elektrického proudu bylo na Kyjích 20. června 1951. Zábava na Holmanově zahradě se protáhla. Elektrických světel si tancechtiví jedinci za zvuků lomnické kapely užívali až do východu slunce.

V návaznosti na tyto práce byl r. 1951 postaven i stožár pro elektrickou sířenu. Místo bylo vybráno „U Křížku“, na pozemku p. Bobka. Při vyzkoušení sířeny byla její slyšitelnost prý 10 km.

V tom samém roce bylo na Kyjích zahájeno i promítání filmů. To první se uskutečnilo 6. listopadu 1951 a občané měli možnost shlédnout film „Alexandřův soubor při návštěvě ČSR“.

Obecní rozhlas byl zřízen r. 1953. V únoru byl na Kyje zakoupen zesilovač, mikrofon a dva reproduktory. Nejprve bylo provizorně ozvučeno jen přírodní divadlo a střed obce. V listopadu byl pak zbudován řádný obecní rozhlas. Zpočátku se muselo vysílat ve dvou okruzích, protože zesilovač neměl potřebný výkon pro všechny reproduktory.

Telefon

S telefonem nechtěli na Kyjích opakovat stejnou liknavost jako s elektrinou, a tak na dotaz Ředitelství pošt z Pardubic o zařazení do plánu pro zřízení telefonní stanice bylo odpovězeno kladně. Od prvního dotazu z r. 1947 uplynuly dva roky a v červnu 1949 se začaly stavět sloupy pro telefonní vedení ze Lhoty na Kyje. Na Kyjích byla stanice zřízena v kramku se smíšeným zbožím paní Julie Bělonohé, který byl umístěn v domě R. Mareše.

Hasiči

O založení hasičského sboru se na Kyjích na přelomu 19. a 20. století dost diskutovalo, protože všechny obce v okolí již své sbory měly ustanoveny. Posledním impulsem byl požár v září 1903 (čp. 7) a především velký požár, při kterém r. 1904 na Kyjích vyhořely čtyři chalupy (čp. 1, 2, 3 a 4). Hasičský sbor byl tak založen r. 1905. Ještě na podzim téhož roku bylo postaveno hasičské skladiště a zakoupena čtyřkolová stříkačka. Oheň v obci sbor poprvé likvidoval 28. 12. 1916 v čp. 42.

Autobusová čekárna na Kyjích. Nápis na kovovém štítku hlásá: Rodákům a občanům naší vesničky, dar svépomoci maličký, k ochraně ji každý měj, toto dílo naší více v lásce zachovej, L.P. 1973, B.P. (Foto autor – březen 2003)

V historii sboru je památným rok 1921, kdy dobrovolní hasiči z Kyjů pořádali župní sjezd. 2. června 1932 vyhořelo stavení čp. 40 (Bobkovi). K ohni se tenkrát sjely sbory z Kyjů, Chlumu, Plouznice a Bradlecké Lhoty. R. 1932 hořelo ještě u Zajíců v čp. 1, kde chytla kolna, která byla těsně u obytného stavení. Včasný zásah místních hasičů však zabránil rozsáhlejším škodám, a tak z chalupy ohořely pouze lomenice a opěrky. V r. 1934 hořelo ještě v čp. 42.

Při slavnosti k 50. výročí sboru r. 1955 se hasiči mohli pochlubit dobrou připraveností i činností v obci. Ještě jim však v té době stále scházela motorová stříkačka. Z pravidelných akcí, které hasiči pořádali, můžeme jmenovat např. plesy v chatě na Táboře.

Zvonička na Kyjích. (Foto autor – březen 2003)

Střípky a zajímavosti na závěr

Na Kyjích byl Sokol založen r. 1920 jako jedna základní organizace pro Lhotu a Kyje. Cvičení probíhalo ve Lhotě, na hřišti pod Kyjemi se cvičilo v letních měsících. (Více informací najdete v příloze BrL č. 1/2000, která je celá věnována této organizaci.)

Na Kyjích byla provedena i loupež do peněžního ústavu. Z místní kapelečky zmizelo 10. prosince 1934 6.000,- Kč.

Na Kyjích vážně uvažovali o připojení k Bradlecké Lhotě nejen při reformě státní správy r. 1960, ale i po volbách r. 1954. V obci se tehdy dlouho nemohl najít nikdo, kdo by byl ochoten pracovat na místním výboře.

Na Kyjích byla 5. května 1946 zasazena „Lipa svobody“ na hranicích pozemků čp. 1 a čp. 7. Do jejích kořenů bylo vloženo pouzdro s pamětním listem.

Na Kyjích poštovní službu zajišťovala pošta v Železnici. R. 1956 byly Kyje přičleněny k poště v Bradlecké Lhotě, jejíž obvod tak zahrnoval obce Bradlecká Lhota, Kyje, Doubravice, Pekloves, Březka, Cidlina.

Na Kyjích byla 21. ledna 1957 před půlnocí dobře viditelná polární záře. Snad všichni občané pozorovali tento jev nad Tábořem jako ohnivě rudé nebe s bílými pruhy.

Na Kyjích se r. 1957 objevila ještě jiná záře, a to z obrazovky prvního televizoru v obci. Byl umístěn na výboře a na první vysílání tohoto technického zázraku té doby se sešlo mnoho lidí, z nichž jen asi 40 se do místnosti vešlo. Byla však mlha, pokleslo napětí v síti a televizor se nerozsvítil. Až když spotřeba v obci klesla, tak se obrazovka po 20.00 rozsvítila. Na další vysílání pak chodilo průměrně 23 lidí (čtvrtina obyvatel obce).

-j&vvh-